

De teloorgang van een modelkolonie. Belgisch-Congo 1958-1960

Zana Aziza Etambala

Acco Uitgeverij
Leuven, 2008

Dit boek bereikte de redactie al een 4-tal jaren geleden. In 2009. De recensie verschijnt nu pas. De reden hiervoor is dat ... de uitgever zijn werk niet (goed) gedaan heeft, en dat dit een geboeide lectuur belemmert. Wij hebben ons doorheen dit boek moeten worstelen. We hebben het verschillende keren gelaten voor wat het was. We namen het weer op, lazen een paar pagina's, en hielden het weer voor gezien. We hebben ons dan ook constant geërgerd aan de vele blattante fouten tegen spelling en taal, en het gebrek aan redactionele interventies en begeleiding. Het Nederlands is niet de moedertaal van de auteur, en dit had de uitgever er toe moeten aanzetten om de tekst extra te bewaken en te herwerken. *Quod non*, dus. En dat is spijtig, want de vorm leidt af van de inhoud die wel degelijk onze aandacht tot waardering verdient.

Inderdaad, dit boek biedt een nieuw inzicht in het dekolonisatieproces in Belgisch Congo vanaf 1958 tot kort na de onafhankelijkheid in 1960. Historicus Zana Aziza Etambala (KULeuven), zelf geboren in Congo maar gestudeerd in Leuven is een expert te noemen op het vlak van politieke- en religieuze geschiedenis in Congo en Sub-Sahara Afrika in *globo*. De auteur leverde al meer werken af over de koloniale en meer recente geschiedenis van Congo. Hier beschrijft hij hoe de 'modelkolonie' Belgisch Congo eind jaren vijftig implodeerde en plaats maakte voor een onafhankelijk Congo. Na twee 'momentopnamen' uit de periode voor de dekolonisatie, wordt uitgebreid ingegaan op de gebeurtenissen van 1958 tot 1960, met als hoogtepunten de wereldtentoonstelling in Brussel, de rellen van januari 1959, de onafhankelijkheidsverklaring, de speech van Patrice Lumumba en de mouterijen van 1960.

Tijdens de Wereldtentoonstelling van Brussel in 1958 vormde het Congo-paviljoen één van de show cases voor België. In november van datzelfde jaar deed de metropool nog euforisch tijdens de plechtigheden voor de vijftigste verjaardag van de annexatie van Congo. Maar toen al waren de eerste onweerswolken merkbaar boven België's trots en overzees gebied: het vrijwel ongekende verhaal van het grimmige onthaal van Auguste Buisseret, minister van Koloniën, te Elisabethstad op 23 februari 1958, door boze kolonialen, was een eerste ernstige waarschuwing; de politieke radicalisering van Joseph Kasavubu en de Abako kondigden eveneens moeilijke tijden aan. In 1960 werd Belgisch Congo ten slotte onafhankelijk.

De uitgebreide studie is gebaseerd op voorheen onontgonnen bronnenmateriaal. Dit bestaat in eerste instantie uit de privébriefwisseling tussen de Belgische minister van Staat Joseph Pholien en twee topkolonialen: Roger Sergoyne, substituut van de Procureur des Konings te Leopoldstad, die het onderzoek deed in de zaak Kasavubu na de opstand van 4 januari 1959 te Leopoldstad; en Emile Janssens, opperbevelhebber van de koloniale Weermacht. Ten tweede wordt een nieuw licht geworpen op diverse gebeurtenissen, zoals de rellen van januari 1959 en het bloedige conflict in de Kasai provincie tussen Lulua en Baluba, dankzij onuitgegeven missionaire bronnen; de briefwisseling tussen de Jezuïetenpater Jozef Van Wing en Territoriaal agent André Ryckmans helpt tal van feiten beter te begrijpen. Bovendien hielp grondig onderzoek van kranten, zowel Belgische als koloniale, verklaringen te vinden voor diverse gebeurtenissen die kleur gaven aan de dekolonisatie.

Het verfrissende van deze aanpak is de grote aandacht die de auteur besteedt aan de inlandse visie op de dekolonisatie, het resultaat van uitgebreid bronnenonderzoek. De integratie integreren van interessante en vaak ook amusante uittreksels en memoires allerhande haalt echter wel de vaart uit de tekst. Je moet je echt doorheen alles heen werken, en af en toe verlies je de draad. De tekst kon strakker (en dit is terug – zucht – een vingerwijzing naar de uitgever...). De overdaad aan citaten geeft het boek bovendien soms het aanschijn van een becommentarieerde bronnenuitgave, wat het zeker niet is. Met een wat strengere selectie had de auteur ongetwijfeld een evenwichtiger beeld kunnen schetsen. Het betoog wordt ondersteund door enkele zwart-witfoto's, eindnoten per hoofdstuk en een bibliografie. Het gebruik van citaten, eindnoten,... is natuurlijk 'zeer' eigen aan het vakgebied waarbij iedere opmerking tot stelling moet gestaafd worden. Is er dan zo weinig vertrouwen in het kritisch vermogen van de studax c.q. auteur dan dat men hem/haar niet gelooft wanneer hij/zij iets poneert? Citaten en voetnoten halen de vaart uit een tekst, en leiden af. Punt.

Historicus Etambala spreekt met kennis van zaken en heeft ook in het verleden al de onfortuinlijke gevolgen van het ganse onafhankelijkheidsproces voor Congo belicht. Anderen hebben dit met hem gedaan. Historicus Ludo De Witte bijvoorbeeld, zorgde met de publicatie van 'De moord op Lumumba' dat er een heuse onderzoekscommissie werd opgericht die de rol van België in de zaak Lumumba moest uitspitten. De dag dat het werk van Etambala gebalder en taal-correcter gepubliceerd wordt, zal het ongetwijfeld de brede aandacht krijgen die het verdient. Nu blijft dit hier een gemiste kans....

Patrick Van Damme

Laboratorium voor Tropische en Subtropische Landbouw en Etnobotanie, Universiteit Gent